

Coolia 29(2) april 1986

TWEE ZEER ZELDZAME AARDSTERREN OP EEN VIERKANTE METER

H.J. WOLTERS, *Brederostraat 3, 3601 SM Maarssen*

SUMMARY

The occurrence of two rare *Geastrum* species, viz. *G. campestre* and *G. floriforme* is recorded from a recently planted deciduous forest at a lake shore near Maarssen, The Netherlands. A short description of habitat and fungi is given.

Toen mijn vrouw op 24 oktober 1984 van een privé-excursie langs de Grote Maarsseveense plas thuiskwam, vertelde ze me een klein aardsterretje, dat ze niet kende, gezien te hebben. Nadat ze me het plekje zo goed mogelijk had uitgelegd, ging ik naar het bewuste terrein. Na ruim een half uur zoeken vond ik de groeiplaats en streek neer. Met de loep was het ruwkorrelige endoperidium duidelijk te zien met daarop het peristoom, dat er als een gevoord vulkaantje uitzag. Ik zocht op mijn knieën gezeten verder en vond nog enkele exemplaren. Misschien was het toevallig dat ik een eirond bolletje opraapte dat er uitzag als een verbleekt loos omhulsel van een eikel. Het ongeveer 1 cm grote bolletje had sterk naar binnen gekronkelde slippen. Meenemen en thuis bekijken, besloot ik, en ik zocht verder. Op slechts enkele vierkante meters vond ik van beide soorten meer dan 10 exemplaren. Met Jülich (1984) was er heel gemakkelijk uit te komen. De eerste soort was *Geastrum campestre* Morgan, de kleine bolvormige exemplaren bleken te behoren tot *Geastrum floriforme* Vitt.

Vindplaats: gemeente Maarssen, Grote Maarsseveense plas, uurhok 31.37, 24 oktober 1984.

Standplaatsgegevens: Het terrein is begroeid met bomen en struiken, ongeveer 15 jaar geleden aangelegd op opgespoten zand. De bovenlaag is al tamelijk humeus. De begroeiing bestaat hoofdzakelijk uit meidoorn, *Crataegus monogyna*, esdoorn, *Acer campestre*, en iep, *Ulmus spec.* Kruiden ontbreken vrijwel geheel op deze groeiplaats, die aan de zuidwestelijke bosrand langs het ruiterpad is gelegen. Wel is de bodem bedekt met een nog niet verteerde laag takjes, blad etc. (grof strooisel). Het feit dat *Geastrum floriforme* klein en sterk hygroscoopisch is en bovendien in grove strooisellagen voorkomt, waarin dezelfde kleuren voorkomen als die van het aardsterretje, zal wel sterk bijdragen aan zijn (vermeende?) zeldzaamheid. Wellicht is hij algemener dan zijn vinders.

BESCHRIJVING

Geastrum campestre, de Ruwe aardster

Doorsnee 38 mm, hoogte 15 mm. Exoperidium stervormig uitgespreid met 9 (andere exemplaren 8) slippen, die elk een vliezige rand hebben en uit twee lagen bestaan. De dunne buitenlaag zet zich middels een steelvormige vernauwing voort in het endoperidium, de dikkere bovenlaag eindigt als een ringvormige verdikking aan de voet van de steel. De bovenlaag is bij oudere exemplaren vaak verdwenen, waardoor de ringvormige structuur niet meer is waar te nemen. De onderlaag is aan de buitenkant meestal bekleed met zandkorreltjes en humusdeeltjes, en is waarschijnlijk kleverig. Het endoperidium is fijnkorrelig bekleed, met uitzondering van het vulkaanachtig peristoom, dat duidelijk afgegrensd en fraai geplooid is. De rand van het peristoom is uiterst fijn gerafeld. Zowel het endoperidium als de bovenzijde van het exoperidium is dof donkerbruin. De buitenkant van het exoperidium is bleek strokleurig. Sporen 6-7 μm doorsnee, rond, sterk gestekeld, klonterend. Capillitium strokleurig, onvertakt, meest 2-5 μm dik.

Geastrum floriforme, de Bloemaardster.

Afmetingen: doorsnee 23-32 mm, hoogte 8-11 mm. Exoperidium bij vochtig weer stervormig, met 8-11 slippen (volgens Jülich, l.c. 5-7), soms zijn de slippen duidelijk in twee of drie tongen verdeeld. De binnenzijde van het exoperidium bestaat uit cellen, de buitenzijde is papierachtig-vezelig. De ongeveer 500 μm dikke slippen zijn sterk hygroscopisch en krullen bij droogte snel naar binnen. Het uivormige endoperidium is dun papierachtig. Het peristoom heeft een sterk gerafelde fijne franje en is niet duidelijk afgegrensd en niet gevoord of geplooid. De binnenzijde van het exoperidium is donkerbruin. Het vlees is lichtbruin tot zandkleurig. De buitenzijde is bleek strokleurig, soms met witte kalkachtige vlekken. Het endoperidium is zandkleurig tot lichtbruin. Sporen 5,5-6 μm doorsnee, rond, dicht bezet met stekels en donkerbruin van kleur.

Toen ik later de vondsten met de Standaardlijst vergeleek (Arnolds, 1984), bleek dat beide soorten zeer zeldzaam zijn, reden om ze op te zenden en te laten controleren. Ik koos het R.I.N. en kreeg van Elisabeth Jansen bericht dat de determinaties klopten, dat *Geastrum floriforme* was doorgestuurd naar het Rijksherbarium, en dat het, wat deze soort betrof, de tweede vindplaats in Nederland was.

Arnolds (1984) stelt het voorkomen van *Geastrum campestre* vast in het duin- en waddendistrict, zodat voorzichtig geconcludeerd mag worden dat voor deze soort de eerste vindplaats in het binnenland is vastgesteld. Op 21 oktober 1985

Fig. 1. *Geastrum floriforme* in uitgespreide, halfdroge en droge staat, ware grootte. Fig. 2. *Geastrum campestre*.

vond ik deze soort in hetzelfde terrein, maar op ongeveer 500 m afstand aan de overzijde van de plas, nu zonder *Geastrum floriforme*.

LITERATUUR

- Arnolds, E.J.M. (1984). Standaardlijst van Nederlandse Macrofungi. Supplement Coolia 26. Nederlandse Mycologische Vereniging.
 Jülich, W. (1984). Die Nichtblätterpilze, Gallertpilze und Bauchpilze. Gams, Kleine Kryptogamenflora II(b/1). Gustav Fischer Verlag, Stuttgart - New York.

Coolia 29(2) april 1986

RUSSULA RHODOPODA IN NEDERLAND

A.F.M. REIJNDERS, *Schuilburgerplein 1-B72, 3816 TD Amersfoort*

SUMMARY

A description of *Russula rhodopoda*, new to the mycoflora of the Netherlands is given and its taxonomic status is discussed.

Op de excursie van de Nederlandse Mycologische Vereniging van 31 augustus 1985 werd in het Roderveld tussen Oldenzaal en Denekamp in een vrij oud sparrenbos *Russula rhodopoda* Zvara gevonden. Deze *Russula* is blijkens de Standaardlijst (Arnolds, 1984) en de checklist van *Russula* (van Vuure, 1985) nog niet van ons land vermeld. Hier volgt de beschrijving:

Macroscopische kenmerken: Hoed diameter tot 4,5(-5) cm, eerst met neergebogen rand, later convex of vlak, glanzend, bloedrood, in het midden wat donkerder (Ségui 156, rand 151). Lamellen dicht opeen (ongeveer 80), bij de steel vaak gevorkt, lamellulae minder talrijk maar aanwezig, tamelijk donker creme. Steel 20-40 x 7-13 mm, aan de basis soms verbreed, soms versmald, glad, geheel